

Innst. O. nr. 19

(2001-2002)

Innstilling fra sosialkomiteen om lov om endringer i lov 12. mai 1972 nr. 28 om atomenergivirkosomhet og lov 12. mai 2000 nr. 36 om strålevern og bruk av stråling

Ot.prp. nr. 104 (2000-2001) og Ot.prp. nr. 8 (2001-2002)

Til Odelstinget

1. SAMMENDRAG

1.1 Innledning

Ot.prp. nr. 8 (2001-2002) ble framsatt 5. oktober 2001 med henvisning til at Ot.prp. nr 104 (2000-2001) som ble framsatt 15. juni 2001, og som inneholder likelydende forslag til lovendringer, ikke ble behandlet i vårsesjonen. For lovmotivene vises det i Ot.prp. nr. 8 (2001-2002) til Ot.prp. nr. 104 (2000-2001).

Regjeringen legger i proposisjonene fram forslag om å presisere ordlyden i atomenergiloven § 53 slik at taushetsplikten blir klarere avgrenset. Videre foreslås det tilføyd en ny bestemmelse i atomenergiloven og strålevernloven om informasjonsplikt til befolkningen, dersom det oppstår hendelser eller uhell ved atomanlegg eller under transport av atomsustans som kan medføre en nært forestående trussel mot folkehelsen eller miljøet.

Som bakgrunn for forslagene vises det i Ot.prp. nr. 104 (2000-2001) bl.a. til at de eneste faste atomanleggene i Norge, som er underlagt lov av 12. mai 1972 nr. 28 om atomenergivirkosomhet, er anleggene som Institutt for energiteknikk eier og driver i Halden og på Kjeller. Det framholdes at da den eksisterende konsesjonen ville løpe ut 31. desember 1999, søkte Institutt for energiteknikk i 1997 om fornyet driftskonsesjon for atomanleggene. Problemstillingen vedrørende åpenhet ble aktualisert ved at flere miljøorganisasjoner og aviser ba om innsyn i søknaden samt sikkerhetsrapportene som fulgte som vedlegg.

Det vises til at tilsynsmyndighetene og Institutt for energiteknikk i forbindelse med konsesjonsbehandlingen ble kritisert for manglende åpenhet. Spørsmålet om åpenhet ble også tatt opp i en interpellasjon i Stortinget den 5. mai 1998. I svaret framholdt helseministeren at Regjeringen legger stor vekt på økt åpenhet om atomsaker.

Det vises videre til at det i St.meld. nr. 22 (1998-1999) Videreføring av Haldenprosjektet uttales at det er:

«... nødvendig med særlige bestemmelser om taushetsplikt knyttet til enkelte sider av den nukleære virksomheten. Behovet for mer åpenhet på dette området gjør det imidlertid ønskelig med en revisjon av taushetspliktsbestemmelsene i lov og forskrifter slik at de blir så presise som mulig og begrenses til det nødvendige.»

Det ble i meldingen foreslått at Sosial- og helsedepartementet skulle nedsette en arbeidsgruppe for å foreta en gjennomgang av taushetspliktbestemmelsen i atomenergiloven § 53 med tilhørende forskrift med sikte på å utvirke større åpenhet i atomspørsmål. Stortinget sluttet seg den 23. mars 1999 til Regjeringens anbefaling om fortsatt støtte til Haldenprosjektet og anbefalingen om større åpenhet, jf. Innst. S. nr. 126 (1998-1999).

Arbeidsgruppens rapport forelå 1. februar 2000, og på grunnlag av rapporten ble det utarbeidet et høringsnotat som i all hovedsak var i samsvar med arbeidsgruppens forslag. Høringsnotat ble i juli 2000 sendt ut på høring, og det opplyses at av 45 høringsinstanser som svarte, var det 15 som hadde synspunkter, mens de resterende 30 ikke hadde merknader.

1.2 Oversikt over lovgivning i Norge og internasjonalt

Det gis i Ot.prp. nr. 104 (2000-2001) en oversikt over lovgivning i Norge og internasjonalt. Det vises til at taushetspliktbestemmelsen i atomenergiloven § 53 første ledd er todelt. For det første fastsettes taushetsplikt knyttet til drifts- og forretningshemmeligheter. For det andre er det taushetsplikt for «andre forhold som ikke er alminnelig kjent». Det uttales at ordlyden i sistnevnte del er svært vid og omfatter nærmest et-

hvert forhold, men at den er blitt tolket innskrenkende idet taushetsplikten har vært begrenset til opplysninger som om de ble kjent, ville kunne skade sikkerheten ved anleggene.

Atomenergiloven § 53 utfylles av forskrift 2. november 1984 nr. 1809 om fysisk beskyttelse av nukleære materialer § 2. Det framholdes at bestemmelsen først og fremst gir hjemmel for å unnta fra offentlighet opplysninger om tiltak for å sikre nukleært materiale og atomanlegg, for eksempel alarmsystemer, vakrutiner, overvåking, adgangskontroll, fysiske sperrer og innbruddssikring.

Av annen norsk lovgivning som virker inn på taushetsplikt og informasjonsplikt også på atomområdet, nevnes Grunnloven § 110 b som gir allmennheten en rett til miljøinformasjon både overfor det offentlige og private.

Videre vises til offentlighetsloven der § 2 første ledd fastslår at forvaltningens saksdokumenter er offentlige, så langt det ikke er gjort unntak i lov eller i medhold av lov. Det følger av offentlighetsloven § 5 a at opplysninger som er underlagt taushetsplikt, skal unntas fra offentlighet.

Etter forvaltningsloven § 13 er forvaltningstjenestemenn pålagt å bevare taushet om «tekniske innretninger og fremgangsmåter samt drifts- eller forretningsforhold som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den som opplysningen angår».

Det vises til at strålevernloven ikke fastsetter noen bestemmelser om taushetsplikt. Derimot åpner § 15 for at virksomheter kan pålegges å melde fra både til statlige etater og berørte fysiske og juridiske personer om uhell og ulykker og særskilte risikoer som kan oppstå. Loven har dermed betydning for den informasjonsplikt som kan pålegges ved uhell eller ulykker.

I tilknytning til forslagene om å endre atomenergilovens taushetspliktbestemmelse har departementet også gjennomgått lovgivningen i Sverige, Danmark og Finland. Taushetsplikten i disse landene er i hovedsak knyttet til drifts- og forretningshemmeligheter, samt opplysninger om sikkerhetstiltak ved atomanlegg som om de var kjent, ville svekke formålet med tiltakene. Det er noe forskjellig hvilke lover bestemmelsene er plassert i. De er delvis plassert i generell lovgivning om taushetsplikt og dels i atomlovgivning. Det framholdes at innholdet i taushetspliktbestemmelsene samsvarer med de prinsipper som legges til grunn i Norge.

Det orienteres også om internasjonale avtaler av betydning for taushetsplikt og informasjonsplikt.

Det vises til at Norge er tilsluttet en rekke konvensjoner og bilaterale og multilaterale avtaler som under visse forutsetninger pålegger de kontraherende parter å utveksle informasjon om ulike forhold. Eksempler på konvensjoner som inneholder informasjonsutvekslingsplikter, er konvensjonen om tidlig varsling av nu-

kleær ulykke og konvensjonen om bistand i tilfelle av en nukleær ulykke eller radiologisk krisesituasjon. Det understrekes at det er viktig at Norge kan oppfylle forpliktelser av denne art uten å komme i konflikt med taushetspliktbestemmelsen i atomenergiloven. Det foreslås derfor at lovteksten uttrykkelig oppstiller et unntak fra taushetsplikten for utveksling av informasjon som skjer i medhold av våre internasjonale forpliktelser.

Eksempler på avtaler som inneholder krav om taushetsplikt, er konvensjon om fysisk beskyttelse av nukleært materiale artikkel 6 og konvensjon vedrørende kjernefysisk sikkerhet. Norge har videre ratifisert Traktaten om ikke-spredning av kjernefysiske våpen. og det framholdes at det på denne bakgrunn er behov for å taushetsbelegge opplysninger som om de ble kjent, kunne øke faren for spredning av teknologi eller fremstilling av atomvåpen.

Av andre relevante internasjonale bestemmelser nevnes Rådsdirektiv 90/313/EØF om fri adgang til miljøinformasjon og Århuskonvensjonen om tilgang til miljøinformasjon, allmenn deltakelse i beslutningsprosesser og tilgang til rettsmidler i saker vedrørende miljøet som Norge har undertegnet, men ikke ratifisert. Departementet anser at forslagene til lovendringer er i overensstemmelse med Århuskonvensjonen. Endelig nevnes konvensjonen vedrørende kjernefysisk sikkerhet som bestemmer at avtalepartene skal treffe egnede tiltak for å sikre at befolkningen og berørte myndigheter får nødvendig informasjon om beredskapsplanlegging.

1.3 Lovforslagene

1.3.1 Forslag til endring av atomenergiloven § 53 første ledd

Det foreslås å endre § 53 slik at taushetsplikten innsnevres og gjøres mer presis. Etter forslaget vil taushetsplikten omfatte:

- tekniske innretninger og framgangsmåter samt drifts- og forretningshemmeligheter som det er av konkurransemessig betydning å hemmeligholde, og
- detaljerte beskrivelser av atomanlegg og detaljerte opplysninger om tiltak for fysisk beskyttelse av atomanlegg eller atomsustans og detaljerte opplysninger om transport av atomsustans. Forutsetningen for taushetsplikten er at opplysningene, om de ble kjent, ville kunne skade sikkerheten ved atomanlegg, øke faren for tyveri eller ulovlig spredning av atomsustans eller teknologi eller øke faren for sabotasje, terror handlinger eller spionasje.

Det foreslås videre at taushetsplikten også skal gjelde etter at vedkommende har avsluttet tjenesten, og at opplysninger heller ikke kan utnyttes i egen virk-

somhet eller i arbeid for andre. Taushetsplikten skal etter forslaget ikke være til hinder for utveksling av informasjon som følger av internasjonale forpliktelser, og opplysninger om utslipp og fare for utslipp fra virksomheten skal være offentlige.

1.3.2 Forslaget om informasjonsplikt i atomenergiloven og lov om strålevern og bruk av stråling

Det vises til at både lov om atomenergivirksomhet § 16 og lov om strålevern og bruk av stråling § 15 inneholder bestemmelser om meldingsplikt ved hendelser og ulykker. Atomenergiloven § 16 pålegger innehaver av atomanlegg og enhver som transporterer atomsustans uten opphold å melde fra til Statens strålevern om ethvert uhell og enhver driftsforstyrrelse som kan ha betydning for sikkerheten. I lov om strålevern og bruk av stråling § 15 er det fastsatt at departementet i forskrift eller enkeltvedtak kan pålegge virksomheter en planleggingsplikt for håndtering av uhell og ulykker, og det framgår av Ot.prp. nr. 88 (1998-1999) at «I planleggingsplikten må det kunne inngå krav om at andre som kan bli berørt av ulykker, blir varslet».

Det foreslås å innføre nye likelydende bestemmelser om informasjonsplikt i atomenergiloven § 16 og i lov om strålevern og bruk av stråling § 15. Forslaget innebærer en plikt til å informere befolkningen ved ulykke eller hendelse ved atomanlegg eller under transport av atomsustans som medfører en nær forestående trussel mot folkehelsen eller miljøet. Hensikten er at befolkningen straks skal få informasjon som gjør det mulig å treffe forebyggende eller skadereduserende tiltak.

Det uttales at selv om forslaget om aktiv informasjonsplikt langt på vei dekkes av eksisterende hjemler, har forslaget en viss selvstendig betydning som prinsipp, og Sosial- og helsedepartementet ser det som ønskelig at plikten til å informere befolkningen slås utvetydig fast i lovene.

Det framgår av lovforslaget at taushetsplikt skal opprettholdes i den utstrekning dette ikke er til hinder for at informasjonsplikten oppfylles.

1.4 Økonomiske og administrative konsekvenser

Det uttales at økt åpenhet nødvendigvis gjør en forbedring av de fysiske sikringstiltakene ved anleggene på Kjeller. Det opplyses at det er avsatt midler til dette.

Informasjonsplikten som foreslås innført, forutsettes ivaretatt innenfor rammen av det alminnelige informasjonsansvaret den enkelte virksomhet allerede har. Forslaget antas ikke å medføre økte økonomiske kostnader.

Etter departementets vurdering har ingen av lovforslagene administrative konsekvenser av betydning.

2. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Rolf Erling Andersen, Bjarne Håkon Hanssen, Britt Hildeng og Asmund Kristoffersen, fra Høyre, Beate Heieren Hundhammer, Bent Høie og Elisabeth Røbekk Nørve, fra Fremskrittspartiet, lederen John I. Alvheim og Harald T. Nesvik, fra Sosialistisk Venstreparti, Olav Gunnar Ballo og Sigbjørn Mølvik, fra Kristelig Folkeparti, Åse Gunhild Woie Duesund og Magne Aarøen, og fra Senterpartiet, Ola D. Gløtvold, viser til Regjeringens begrunnelser for lovendringene og vil slutte seg til disse. Samfunnsutviklingen tilsier klarere krav til åpenhet og avgrensinger av taushetsplikten. Dette er en utvikling som preger lovgivningen på en rekke områder, og som dermed underbygger behovet for endringer i de lovene som saken omhandler.

Komiteen vil også understreke at åpenhet og informasjonsplikt må gis ekstra oppmerksomhet i tilknytning til atomenergivirksomhet, med bakgrunn i det standpunkt Norge har til denne virksomheten. Unødvendig hemmelighold kan også skape ubegrunnet frykt.

3. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonene og rår Odelstinget til å gjøre slikt

vedtak til lov

om endringer i lov 12. mai 1972 nr. 28 om atomenergivirksomhet og lov 12. mai 2000 nr. 36 om strålevern og bruk av stråling

I

I lov 12. mai 1972 nr. 28 om atomenergivirksomhet gjøres følgende endringer:

§ 16 nytt annet og tredje ledd skal lyde:

Ved ulykke eller hendelse ved atomanlegg eller under transport av atomsustans som medfører nær forestående trussel mot folkehelsen eller miljøet, skal Statens strålevern eller det organ som har ansvar for atomulykkeberedskapen sikre at befolkningen straks gis informasjon som gjør det mulig å treffe tiltak for å forebygge eller redusere skade. Dersom det oppstår konflikt mellom informasjonsplikt etter denne bestemmelse og taushetsplikt etter § 53, går informasjonsplikten foran. I slike tilfeller skal taushetsplikten opprettholdes i den utstrekning dette ikke er til hinder for at informasjonsplikten oppfylles.

*Departementet kan ved forskrift eller enkeltvedtak gi nærmere bestemmelser om gjennomføring av mel-
dings- og informasjonsplikten.*

§ 53 skal lyde:

§ 53 (taushetsplikt).

Med de begrensninger som følger av denne lov plikter enhver å bevare taushet om det vedkommende i stillings medfør etter loven får kjennskap til om

- a) tekniske innretninger og fremgangsmåter samt drifts- eller forretningsforhold som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den som opplysningen angår, eller*
- b) detaljerte beskrivelser av atomanlegg, og detaljerte opplysninger om tiltak for fysisk beskyttelse av atomanlegg eller atomsubstans, og detaljerte opplysninger om transport av atomsubstans, som om de ble kjent, ville kunne skade sikkerheten ved atomanlegg, øke faren for tyveri eller ulovlig spredning av nukleært materiale eller teknologi, eller øke faren for sabotasje, terrorhandlinger eller spionasje.*

Taushetsplikten gjelder også etter at vedkommende har avsluttet tjenesten eller arbeidet. Vedkommende kan heller ikke utnytte opplysninger som nevnt i denne paragraf, i egen virksomhet eller i tjeneste eller arbeid for andre.

For øvrig gjelder bestemmelsene i forvaltningsloven §§13-13 f så langt de passer.

Taushetsplikten etter første ledd skal ikke være til hinder for utveksling av informasjon (samordning)

som forutsatt i lov om Oppgaveregisteret eller som følger av internasjonale forpliktelser.

Opplysninger om utslipp og fare for utslipp skal være offentlige.

II

I lov 12. mai 2000 nr. 36 om strålevern og bruk av stråling gjøres følgende endringer:

§ 15 overskrift skal lyde:

Planleggings- og informasjonsplikt

§ 15 nytt tredje ledd skal lyde:

Ved ulykke eller hendelse ved atomanlegg eller under transport av atomsubstans som medfører nær forestående trussel mot folkehelsen eller miljøet, skal det organ som har ansvar for atomulykkeberedskapen eller Statens strålevern sikre at befolkningen straks gis informasjon som gjør det mulig å treffe tiltak for å forebygge eller redusere skade. Dersom det oppstår konflikt mellom informasjonsplikt etter denne bestemmelse og taushetsplikt etter lov 12. mai 1972 nr. 28 om atomenergivirksomhet § 53, går informasjonsplikten foran. I slike tilfeller skal taushetsplikten opprettholdes i den utstrekning dette ikke er til hinder for at informasjonsplikten oppfylles. Departementet kan treffe vedtak om gjennomføring av informasjonsplikten.

III

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Oslo, i sosialkomiteen, den 11. desember 2001

John. I. Alvheim

leder

Bent Høie

ordfører

Åse Gunhild Woie Duesund

sekretær